

# HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

## 215 - YERUSHALAYIM AND THE CITIES OF YEHUDA

### PART 1 - DESTRUCTION AND REBUILDING

OU ISRAEL CENTER - SPRING 2021

- In honour of Yom Yerushalayim this week, we will dedicate the next few shiurim to the status of and halachic issues connected to Jerusalem and Yehuda v'Shomron.
- In Part 1 we will look at the halachic obligation to tear kriyah upon seeing their destruction and the possibility of making the beracha 'matziv gvul almana'. In Part 2 we will examine the halachic status of Yehuda v'Shomron and how these considerations become relevant for various mitzvot. In Part 3 we will examine the halachic ramifications of giving away any of these areas in the hope of securing a peace treaty with neighboring Arab peoples or nations.

#### A] KRIYAH ON THE CITIES OF YEHUDA

1. תנו רבנן: ואלו קרעין שאין מתאחין - הקורע על אביו, ועל אמו, ועל רבו שלימדו תורה, ועל נשיא, ועל אב בית דין, ועל שמועות הרעות, ועל ברכת השם, ועל ספר תורה שנשרף, ועל ערי יהודה, ועל המקדש, ועל ירושלים. וקורע על מקדש ומוסיף על ירושלים. ....  
 ערי יהודה מנלן? - דכתיב (ירמיהו מא:ה) וַיִּכְאוּ אֲנָשִׁים מִשְׁכָּם מִשְׁלֹר וּמִשְׁמֶרֶן שְׂמָנִים אִישׁ מִגְלַחֵי זָקֵן וּקְרָעֵי בְגָדִים וּמִתְגַּדְּדִים וּמִנְתָּה וּלְבוּנָה בְּיָדָם לְהִבְיֵא בֵּית ה' וּגו'. אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר: הרואה ערי יהודה בחורבן - אומר: (ישעיהו ס:ד) עָרֵי קְדֻשָׁה הֵיוּ מִדְּבָר, וְקוֹרֵעַ יְרוּשָׁלַם בְּחֹרְבָנָהּ - אומר (ישעיהו ס:ד) צִיּוֹן מִדְּבָר הִלְתָּה יְרוּשָׁלַם שְׂמָמָה, וְקוֹרֵעַ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֹרְבָנּוּ - אומר (ישעיהו ס:ד) בֵּית קְדֻשָׁנוּ וְתִפְאֲרֹתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלִידָ אֲבֹתֵינוּ הִנֵּה לִשְׁרִפָּת אֵשׁ וְכָל-מַחְמַדֵּינוּ הִנֵּה לְחַרְבָּהּ, וְקוֹרֵעַ עַל מִקְדָּשׁ וּמוֹסָף עַל יְרוּשָׁלַם. ורמינהו: אחד השומע ואחד הרואה, כיון שהגיע לצופים - קורע, וקורע על מקדש בפני עצמו ועל ירושלים בפני עצמה! - לא קשיא: הא - דפגע במקדש ברישא, הא - דפגע בירושלים ברישא. (רש"י - כגון כשנכנס לירושלים צעידה תיבה ומגדל, דלא ראה ירושלים עד שראה בית המקדש - קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים. אבל בשלל נכנס צעידה ופגע בירושלים ברישא - קורע על ירושלים בפני עצמה ועל המקדש בפני עצמו.)

מועד קטן כה.

*Chazal<sup>1</sup> instituted an obligation to tear one's clothing upon seeing<sup>2</sup> the ruins of three sites: the cities of Yehuda, Yerushalayim, and the Beit Hamikdash.*

2. הרואה ערי יהודה בחורבן, או ירושלים או בית המקדש, חייב לקרוע. (ועיין בא"ח סי' תקס"א).

שולחן ערוך יורה דעה הלכות קריעה סימן שמ סעיף לח

3. הרואה ערי יהודה בחורבן אומר: עָרֵי קְדֻשָׁה הֵיוּ מִדְּבָר, וְקוֹרֵעַ (ואינו חייב לקרוע אלא כשמגיע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקסא סעיף א

*The Shulchan Aruch rules that one must tear kriyah on seeing each of these three sites as soon as one gets close to them.*

#### A1] WHERE ARE THE 'AREI YEHUDA'?

- The borders of 'Yehuda' were not always drawn in the same locations. Contrast: A - the original tribal divisions of the Land, B - the borders of Malchut Yehuda in the times of the First Temple, and C & D - the borders of Judea in Roman times before the churban. (These also include much of the ancient territory of Binyamin).
- Cities which are certainly included are : Jerusalem, Bethlehem, Be'er Sheva, Chevron.
- Questionable cities include: Yaffo, Bet-El, Yericho.

1. For more on this see *Which Parts of Israel Warrant Tearing Keri'ah Today*, Rabbi Chaim Jachter, Gray Matter Vol 2 p 67

2. R. Jachter reports a psak of R. Yehuda Henkin that 'seeing' in this context must be live. If one sees these places in a photograph, picture or movie there is no obligation to tear.

[A]



[B]



[C]



[D]



4. .... כתב מר זקני הרב חסד לאברהם זלה"ה בהגהותיו כ"י: מה שנהגו העולם שלא לקרוע על חברון תוב"ב, שמעתי משם גדולים לפי שהיתה מערי מקלט ומערים שנתנו ללויים, ולא מערי יהודה מיקרייא. עכ"ל. וכתב בגליון בר ברתיה, מורינו הרב הגדול בדורו מהר"ר אברהם יצחקי זלה"ה, לא ידעתי מי הגדולים האלה. אמנם יהיה מי שיהיה, דברים חלושים הם, עכ"ל. אף אכן בענינותי אמינא דאין לסמוך על זה.

ברכי יוסף אורח חיים סימן תקסא ס"ק א

*The Chida (18C Eretz Yisrael) cites a minhag of his time that people did NOT tear kriyah on Chevron since it used to be a City of Refuge which was technically owned by the tribe of Levi and not Yehuda! He rejects the reasoning as 'weak'.*

A2] WHY THE 'AREI YEHUDA'?

5. .... ומשמע דעל ערי ישראל אין לרד לקרוע דלא אמרו אלא בערי יהודה, וכמעשה שביה. אבל ערי ישראל דלא חשיבי כערי יהודה לא. גם כל הפוסקים כתבו דין זה בערי יהודה דוקא .... וכן כתב צ"י ושכן המנהג שלא לקרוע אלא על ערי יהודה דוקא עד כאן.

ב"ח אורח חיים סימן תקסא

*The Bach writes that the cities of Yehuda were 'more important' than those of other part of Eretz Yisrael.*

6. מקרא זה כתוב בירמיהו צמעה דגדליה אחר החורבן שכבר היו ערי יהודה חריבות וכשנסעו ממקומם לא ידעו בחורבנם וכששמעו צורך גילחו זקנם וקרעו בגדיהם והתגודדו ומה שאמר הכתוב ויצאו האנשים משכם וגו' אינו לומר שקרעו על שכם ושילה ושומרון שהן ערי ישראל אלא לומר כי שם ציתם ונעקרו לילך ליהודה להביא מנחה בית ה' וצורך שמעו כי נחרצו וקרעו בגדיהם וזה פשוט

ב"ח אורח חיים סימן תקס"א

*The Bach also explains the verses in Yirmiyahu quoted above by the Gemara. Men came down from the cities of the North - Shechem, Shilo and Shomrom, and when they saw the cities of Yehuda under Babylonian control (see below), they tore kriyah. (This was even before they knew that Gedalia had been murdered. These men were eventually also murdered and thrown into the mass grave together with the bodies of Gedalia and his men!)*

### A3] WHAT IS CONSIDERED 'DESTROYED'?

• Rav Herschel Schachter discusses<sup>3</sup> whether Yehuda has precedence since the main political government of Jewish people was centered there, or because the spirituality of the Shechina rested there in the Mikdash.

7. תנו רבנן: אין מעברין את השנים אלא ביהודה, ואם עיברוה בגליל - מעוברת. העיד חנניה איש אונו: אם עיברוה בגליל אינה מעוברת. אמר רבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי: מאי טעמא דחנניה איש אונו - אמר קרא (דברים יב:ה) לְשַׁכְנֵנו תִּדְרָשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה. כל דרישה שאתה דורש - לא יהיו אלא בשכנו של מקום. (רש"י - ירושלים, והוא זיהודה.)

סנהדרין יא:

*The Gemara associates the dwelling of the Shechina specifically with Yehuda. As such, the Sanhedrin can only adjust the Jewish calendar if they are sitting in Yehuda.*

8. ודוקא ערי יהודה שהם קרובים לירושלים ....

לבוש אורח חיים סימן תקס"א

*The Levush explains that the cities of Yehuda are special because of their proximity to Yerushalayim.<sup>4</sup>*

9. א בחורבן - .... ושמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל שאמר כמדומה שם החסיד ר' גרשון קוטצר ז"ל שצא לירושלים וראה בשלוחה עמים יושבים בה. וזכה ואמר שזה שאומרים בראותי כל עיר (ירושלים של מטה) על תלה צנויה, ועיר ה' מושפלת ירושלים של מעלה כו' שם ניכר החורבן ודוממים כו'.

פרי מגדים אשל אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקס"א סעיף א

*R. Gershon Kitover (brother-in-law of the Ba'al Shem Tov) visited Yerushalayim in the mid 1700s and exclaimed that, although the physical town was built and inhabited, the spiritual Yerushalayim shel Ma'ala was still in ruins!*

10. האו ערי יהודה בחורבן דקאמר דהיינו שהן חרבות ואין צבן ישוב כלל. אבל אם יש צבן ישוב, אף על פי שהן צידי גויים, היה נראה לכאורה דאין לרדף לקרוע. ואפשר דכל שהן צידי גויים אף על פי שיש צבן ישוב בחורבן מיקרי - וכן עיקר.

בית יוסף אורח חיים סימן תקס"א

*The Beit Yosef focuses on the physical destruction and brings two halachic positions: (i) if the city is rebuilt and inhabited, even by non-Jews, this is not called 'destroyed'; and (ii) as long as non-Jews are in control, this is still considered 'destroyed'. He rules like the second view.*

11. ופשוט הוא דהא ערי יהודה בחורבן דקאמר - היינו אפילו יש שם ישוב כלל שיד האומות שולטת עליו בחורבן מיקרי. דהא מפנה שקרעו עליה היה שם ישוב עם רב מיהודים וכשדים אנשי מלחמה, דעדיין לא ידעו הם שנכרג גדליה ואת כל היהודים אשר היו אהו צמנפה. ואף על פי כן קרעו בגדיהם מפני שהיתה נכששת תחת יד מלך צבל.

ב"ח אורח חיים סימן תקס"א

*The Bach also understands that the 'churban' of these cities was due to them falling under non-Jewish control, even though they were still built-up and inhabited by many Jews.*

• The practical outcome of this is whether there would be an obligation to tear kriyah when (as today) Jewish political sovereignty is restored, yet the Mikdash is not yet built. According to the reasoning based on the presence of Shechina in the Mikdash, our towns are still in churban and the obligation of kriyah remains. According to the reasoning of the Bach, based on non-Jewish control, our towns in Yehuda (such as Be'er Sheva) are no longer in 'churban' and there is no obligation to tear kriyah.

3. Torah Shebe'al Peh Vol 22 p173.

4. The Ramban writes in his letter about his travels in Eretz Yisrael that "the greater the sanctity of a place, the more profound is its desolation; Jerusalem is more desolate than anywhere else, and Judea more so than the Galilee" (*Kitvei Haramban* 1:368)

12. א. קריעה על ראיית ערי יהודה, ירושלים ומקום המקדש בזמננו

הנה בעניין חיובים דקריעה על ראיית ירושלים וראיית מקום המקדש, ודאי הוא חיוב כמפורש בברייתא דמו"ק (כו). וגם על ערי יהודה איתא שם דקורע ... עתה שבחסידי השי"ת אין מושלים האומות על ערי יהודה ועל ירושלים, והם גם מיושבים, **הוא טעם גדול שלא לקרוע**. אף שעדיין לא באה הגאולה ע"י מלך המשיח, ואנו מתפחדים מהאומות אין לקרוע. דהא הקרא שלמדים משם שצריך לקרוע על ערי יהודה ... הרי באו אחר שנחרבו ממש ... עתה שמקווים אנחנו שמלך המשיח יבוא בקרוב כשיהיו כל ערי ישראל על מכונם, שאין צורך לקרוע. אבל כשרואה מקום המקדש שעדיין הוא בחורבנו, ולא שייך שיבנה אלא ע"י מלך המשיח צריך לקרוע בפשיטות. וכשיבוא מלך המשיח במהרה בימינו, אף אם נימא שיהיה קצת זמן עד שיבנה, יורנו מלך המשיח וסנהדרין איך לעשות.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לו

*Rav Moshe Feinstein rules that we should NOT tear kriyah today over the cities of Yehuda<sup>5</sup> since these are controlled by the Jewish State. Nevertheless, one must still tear kriyah over the site of the Mikdash. This obligation will remain at least until Mashiach comes!*

• As such, almost all poskim rule that modern towns in Yehuda, such as Be'er Sheva, which are controlled by Israel and inhabited by Jews certainly do NOT require kriyah<sup>6</sup>.

13.

וכתבו הפוסקים: חורבנו של ערי יהודה הוא, שעכו"ם מושלים עליהן?<sup>7</sup>  
מסתבר, שעם שיחרורן של ערי יהודה משלטון נכרים והקמת מדינת ישראל  
(אשרינו שזכינו לכך!) בטל דין הקריעה על אותן הערים.

המועדים בהלכה, ר' שלמה יוסף זיו, בתמ"ב (1980)

14.

The commentators on *Shulchan Aruch* define the term "the cities of Yehudah in ruins" as meaning that the gentiles are ruling over them.<sup>7(a)</sup> It could be argued that since the liberation of the cities of the Judean hills from gentile rule the law of rending the garment for these cities may no longer be in force.

*The Festivals in Halacha, R Shlomo Yosef Zevin, Vol 2 p 294 (Artscroll, 1981)<sup>7</sup>*

- However, some poskim rule that one SHOULD still tear kriyah over towns in Yehuda over which the IDF have military control but which are almost entirely inhabited by non-Jews - eg Chevron.
- Similarly, R. Herschel Schachter rules that one SHOULD tear kriyah over towns in Yehuda which are under the control of the Palestinian Authority (now Area A and Area B), such as Bet-Lechem, even if the IDF have the ability to enter the town for military purposes. However, R. Henkin ruled<sup>8</sup> that it was illogical to tear over cities in Yehuda and not over Yerushalayim (see below).
- However, all poskim agree that one does NOT tear kriyah over rebuilt towns in Israeli controlled (Area C) areas of Yehuda, even though Israel has not annexed these and does not fully apply civil law.

## B] KRIYAH ON YERUSHALAYIM

- After the Six Day War of 1967, Jerusalem was reunited under Israeli control and ultimately sovereignty. Based on the approach (above) that the definition of 'churban' is dependant on control, most poskim rule that one should NOT tear kriyah on seeing the city of Yerushalayim, especially now that most of its residents are Jewish.<sup>9</sup>

15. [יא] אם יש לקרוע היום על ראיית ירושלים ואלו הנוסעים לארץ ישראל. מסתבר שאף שעדיין לא נגאלנו בעוה"ר אין לקרוע

בראיית ירושלים מאחר שהיא בחסד השי"ת בנויה לתפארת ואינה עכו"ם ברשות אומות עכו"ם. וצריך לברך רק בראותו מקום המקדש אף כשרואים אותו מרחוק וכ"ש כשבאים לכותל. וכשרואין ערי יהודה שהם ברשות האומות וכן אם איכא חלק מירושלים ברשות האומות אף אם נבנו יפה צריך לקרוע.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן ע"א

*R. Moshe Feinstein ruled that one should not tear kriyah on the rebuilt city if Jerusalem, although if there were a part of the city under the control of non-Jews (as before 1967) one would be obligated to tear.*

5. The Mishna Berura (561:1) also cites only the opinion of the Bach.  
6. Some have questioned whether liberation by the secular State of Israel is sufficient to remove the obligation of kriyah. Rav Schachter defends the psak on the basis that Jewish towns were not considered 'destroyed' during the First Temple when many of the kings were idolators, and during the Second Temple when some of the kings followed Sadduceean practices.  
7. With regards to the clear omission in the Artscroll translation of R. Zevin's enthusiastic words about Medinat Yisrael, see the letters in Tradition 22:4 pp120-121 where Artscroll are called out for this censorship and Rabbis Zlotowitz and Sberman defend their translation, and also Tradition 23:1 pp98-99 where this defence is roundly rejected and critiqued.  
8. Shu't Bnei Banim 2:24. R. Moshe Feinstein rules (Igrot Moshe OC 4:70:11) that kriyah over non-Jewish towns in Yehuda is NOT inconsistent with the practice not to tear over Yerushalayim.  
9. This was the psak of Rav Shlomo Goren (Torat HaMedina pp 103-113) and also of R. Zvi Yehuda Kook. Nevertheless, the majority of residents of the Old City are still non-Jewish.

• However, other poskim disagree. Rav Soloveitchik ruled that, since Yerushalayim is an extension of the kedusha of the Mikdash<sup>10</sup> and kodshim kalim and ma'aser sheni were eaten within the city walls, Yerushalayim retains the same status as the Mikdash and kriyah IS still required.

16. ... הספק אם בזמנינו שהשלטון בירושלם הוא בידי ישראל אם יש חיוב לקרוע עליה. חושבני דכל זמן שרואים עדיין בעיר הקדש והמקדש כנסיות של נכרים וגם קברי עכו"ם וכו', ואין אנו יכולים למעקר פולחנא נוכראה, עדיין היא בחרבנה.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן עג

R. Shlomo Zalman Auerbach rules that, since Yerushalayim is still filled with houses of non-Jewish worship<sup>11</sup> which we are unable to remove, the city remains in a state of 'churban' and kriyah is still required.

• The minhag of most people is NOT to tear on seeing Yerushalayim<sup>12</sup> since (i) the obligation (which is rabbinic) is in dispute and we normally follow the lenient view in matters of *aveilu*<sup>13</sup>; and (ii) if one rips clothing without halachic justification this could be a Torah prohibition of *bal tashchit*.<sup>14</sup>

17. אמר רבי אלעזר: שמעתי, שהמקרא על המת יותר מדאי - לוקה משום בל תשחית

בבא קמא צא

*The Gemara alerts us to the potential Torah prohibition involved in excessive kriyah!*

## C] KRIYAH ON THE MIKDASH

• Almost all poskim<sup>15</sup> require kriyah on seeing the place of the Beit Hamikdash.<sup>16</sup>

### C1] WHEN TO TEAR

18. כיון שהגיע לצופים - קורע

מועד קטן כו.

*The Gemara requires kriyah once one reaches the place called 'Tzofim'.*

19. ג ומהיכן חייב לקרוע משיגיע לצופים. ... ובפרק אלו עוזרין (פסחים מט.) כתב רש"י לופים שם כפר שיכול לראות בית המקדש משם .... אבל ברואה אפילו ברחוק הרבה יש לו לקרוע .... ויראה דאף הרמז"ם מודה בזה דילא ידי קריעה אפילו קרע קודם שהגיע ללופים אלא דאשמועינן דבהגיע ללופים חייב לקרוע תיכף מה שאין כן בקודם ללופים. דאע"ג דילא ידי קריעה מכל מקום יכול הוא להמתין מלקרוע עד שיגיע ללופים. .... מנאתי בליקוטים כשאדם בא לירושלים ורואה את הקובה של בית המקדש שהיא עזרה אז חייב להשתחוות כנגדה ולקרוע את צדיו ולזכות ולהתאונן ולהתאבל ולדאג על חורבן בית המקדש ...

ב"ח אורח חיים סימן תקסא

*The Bach explains that Tzofim is a place from which one can see the entire area of the Mikdash<sup>17</sup> and where one is obligated to tear. Before that, one can tear on seeing Yerushalayim from afar, but there is no obligation to do so. He quotes that the custom was to tear on seeing the 'kuba' - the Dome of the Rock.*

20. ונהגו לקרוע כשרואים "הקובה" שבעו"ה בנוי על מקום המקדש אף שאין רואים קרקע העזרה, וכן מפורש בב"ח ... שהמנהג כן. שזה מספיק לקרוע כל לב על החורבן הנורא שבקדשי קדשים זרים מחללים היום. אבל אני נוהג בס"ד לכתחילה להקפיד לראות מקום בית המקדש עצמו כלשון הגמ' "הרואה בית המקדש", ולעלות סמוך לאיזה בנין ולראות כל מקום המקדש סביב .... ומסופר על הגה"ק הגרי"ל דיסקין זצ"ל שלא הלך לכותל המערבי, ואין בידינו בזה טעם ברור. יש אומרים שחשש שהכותל הוא חומת העזרה וא"כ אנו נכנסים למקום הר הבית. אבל זקני ירושלים מעידים שאמר פעם שאינו יכול לילך שמא מרוב צער עלול הוא להתעלף, וצ"ע.

תשובות והנהגות כרך א סימן שלא

R. Moshe Sternbuch rules that, although one may tear kriyah on seeing the Dome of the Rock<sup>18</sup>, he is particular to find a roof from which he can actually see the ground of the Temple Mount. He also brings an account that R. Yehoshua Leib Diskin would not even go to the Kotel since he feared he may be overcome with anguish and faint!

10. Like the Mikdash, Yerushalayim is sometimes designated as 'lifnei Hashem' - see Devarim 14:23 concerning eating ma'aser sheni in Yerushalayim.

11. This includes many churches which, according to many poskim, are halachically considered to be places of avoda zara.

12. Some poskim recommend that when one tears kriyah over Mikdash one should also have in mind the possible obligation to tear over Yerushalayim.

13. In this case it is not simply the requirement for kriyah which is disputed but the obligation of aveilut itself.

14. See Shu"t Mo'adim U'zmanim 5:348 note 2 by Rav Moshe Shternbuch.

15. Some quote in the name of R. Zvi Yehuda Kook that kriyah over the Mikdash is also dependant on military control, which is now in the hands of Israel. Others question whether this is accurate and whether R. Kook ruled in practice that kriyah was not required. See R. Eliezer Melamed in Pninei Halacha Ha'Am V'ha'Aretz p 198 note 2.

16. See <https://www.torahmusings.com/2010/05/kriah-at-kotel/>

17. The best view of the entire area of Temple Mount is from the East - today's Mount of Olives and Har Tzofim.

18. This was also the psak of R. Tukachinsky (*Ir HaKodesh Vehamikdash* Chapter 17).

## C2] HOW TO TEAR<sup>19</sup>

- Most poskim require that the kriyah be the same as with aveilut for a parent:
  - Men and women are obligated to tear.
  - The tear is on the outer garment (which can be an old shirt).
  - As one tears one says 'baruch dayan ha'emet'.
  - One must be standing (if able) when tearing.
  - The tear must be at least one tefach at the front of the shirt - 8 cm/3.5 inches downwards, preferably on the left side.
  - One should tear by hand but can use a knife or scissors to start.
  - The same torn shirt can be used more than once. One person can remove the shirt and give it to another as an outright gift, preferably with a kinyan *chalipin* on a pen. The new owner can then put it on, and start a new tear approx 7.5 cm/3 inches from the previous tear.
- The procedure for tearing is as follows:
  - Recite Yeshayahu 64:9: צִיּוֹן מִדְּבַר הַיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה:
  - Bow to the Temple Mount.
  - Recite Yeshayahu 64:10: בַּיַּת קִדְשֵׁנוּ וְתַפְאֲרֹתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הִנֵּה לְשָׁרְפֹת אֵשׁ וְכָל־מִחְמַדֵּינוּ הִנֵּה לְחַרְבָּה:
  - Look at the place of the Mikdash and tear kriyah saying 'baruch dayan emet'.
  - Some say:
 

כי כל משפטיו צדק ואמת. הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו.
  - Some say: שמחינו כימות עניתנו שנות ראינו רעה. יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בנייהם.
  - Say: ויהי רצון מלפניך שתזכינו ברחמיך הרבים לראות בנין המקדש וירושלים וערי ישראל ויהודה - כן יהי רצון אמן!
  - Recite Tehillim 79

## C3] WHO DOES NOT NEED TO TEAR?

- Someone who visits the kotel on Shabbat or Chag (including Chol HaMoed) does not tear. On Rosh Chodesh and Chanuka one DOES tear.
- The custom is that one does not tear after midday on Friday. Some poskim disagree with this. On Motzei Shabbat one does tear.
- If someone has seen the Temple Mount within the last 30 days they do not tear again.
- There is a custom of those living in Yerushalayim<sup>20</sup> that, since they could easily visit the kotel any time, they do not tear even after 30 days since they will be less affected by again seeing the makom haMikdash.
- A blind person is not obligated to tear<sup>21</sup>.
- Children do not tear, even if they have reached the age of chinuch.
- Someone wearing borrowed clothing does not tear. Some people transfer ownership of their clothes to another<sup>22</sup> in order to avoid the need to tear. Others frown on this since it evades the requirement to mourn the Mikdash.

## D] MATZIV GEVUL ALMANA

21. (ג) כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי וְזָרְעֶךָ גֹּיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשֹׁמֹת יוֹשְׁבֵיהֶן: (ד) אֶל־תִּירָאֵל כִּי־לֹא תִבּוֹשִׂי וְאֶל־תִּכְלָמִי כִּי לֹא תִחַפְּיִי כִּי בָשֶׁת עֲלוּמִלֶּיךָ תִּשְׁפָּחִי וְחֲרַפְתָּ אֶלְמֹנֵתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי־עוֹד: (ה) כִּי בְעֵלְיֶךָ עֲשֵׂיךָ ה' צְבָאוֹת שָׁמָּה וְגִאֲלֶךָ קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא:

ישעיהו פרק נד

*Yeshayahu compares the Jewish people to a widow whose husband will indeed return to redeem her.*

22. אֵיכָה יִשְׁבָּה בְּדָד הָעִיר רַבָּתִי לְעַם הַיְתָה כְּאַלְמָנָה רַבָּתִי בְּגוֹלִים שְׂרָתִי בְּמִדְיָנוֹת הַיְתָה לְמַס:

איכה א-א

*Eicha states that Yerushalayim is 'like a widow' (but not an actual widow, since her husband WILL return.)*

19. See <https://www.star-k.org/articles/kashrus-kurrents/541/insights-from-the-institute-winter-2013/> for a good summary of the halachot with sources.

20. This custom is based on the Aderet - R. Eliyahu Rabinowitz-Teomim (1845–1905) who, when he first moved to Jerusalem, would visit the kotel within each 30 days. Later, he argued that his proximity to the Kotel removed the renewed anguish even if he waited more than 30 days - see Peninei Halacha ibid p199. See also Sha'arei Teshuva 561:5 (who lived 100 years before the Aderet) the who mentions the minhag that residents of Yerushalayim do not tear.

21. Tzitz Eliezer 16:39.

22. A kinyan *chalipin* should be used by lifting a pen.

23. בית גאים יסח ה' ויציב גבול אלמנה

משלי טו:כה

24. תנו רבנן: הרואה בתי ישראל, בישובן אומר - ברוך מציב גבול אלמנה. בחורבן אומר - ברוך דיין האמת.

ברכות נח:

Chazal instituted a specific beracha on 'batei Yisrael' when they are rebuilt, - 'baruch<sup>23</sup> matziv<sup>24</sup> gevul almana'<sup>25</sup> - Who re-establishes the borders of the widow - ie Klal Yisrael in exile.

25. בדברי ברכתו הקדושה של רבינו [הגר"א] לתלמידיו אלה, שהבטיחו לו נאמנה לנסוע לארה"ק. אמר לנו בהתרגשות רבה, 'אשריכם שתזכו לקיים מצוות יישוב ארץ ישראל ... להיות שותפיו של הקב"ה השב שבות יעקב ומשכנותיו ירחם, הבונה ירושלים, המציב גבול אלמנה, המרחיב גבול ישראל!...'

ר' הלל משקלוב, 'קול התור' סוף פרק ה

This expression was also used by the Vilna Gaon in his beracha to his talmidim<sup>26</sup> who were leaving to make aliya!

## D1] APPROACH 1 - A BERACHA ON GEULA IN ERETZ YISRAEL

26. כגון בישוב בית שני

רש"י ברכות נח:

Rashi understands that the restored homes must be like those of the Second Temple period.

27. ויותר נראה לומר דצתי ישראל בישובן היינו כשישראל מיושבים בלא שטן ולא פגע רע ... ומה שפירש רש"י ... כגון בישוב בית שני - היינו לומר דאז שייך לומר מציב גבול אלמנה. וקודם שגלו בגלות צבל לא היו מצרכין הכי דלא הוה שייך לקרותם בשם 'אלמנה'. ואפשר שאע"פ שישראל מיושבים בתוקף וגבורה בקלת מקומות אין מצרכין עליהם אלא"כ היו צארכין ישראל וצמנן הבית. ונראה שזו הייתה כוונת רש"י ג"כ צמה שכתב כגון בישוב בית שני.

בית יוסף אורח חיים סימן רכד אות י - יא ד"ה והא דרואה

The Beit Yosef follows the position of Rashi and rules that this applies only at a time of geula when the Mikdash is standing and when the Jewish Yishuv is settled and secure - without danger of attack.

28. ברוך מציב כו'. פירש"י כגון בישוב בית שני עכ"ל. דקדק לפרש כן הכא משום דבחורבן בית ראשון נמשלו ישראל לאלמנה כמ"ש 'היתה כאלמנה'. וכשנגאלו בבנין בית שני מקרי מציב גבול אלמנה - דהיינו בנין בהמ"ק. ולאפוקי בגלות השתא אין זה מקרי בתי ישראל בישובן. כיון דבהמ"ק חרב לא שייך ביה מציב גבול אלמנה אבל 'בית גאים' ודאי דשייך השתא וק"ל.

מהרש"א חידושי אגדות ברכות נח:

The Maharsha is explicit that this beracha can ONLY be made when the Beit Hamikdash is rebuilt.

- According to this approach, the beracha is only applicable in Eretz Yisrael<sup>27</sup> and in a time of redemption. On that basis, many poskim rule that the beracha is not applicable today<sup>28</sup>.
- On the other hand, those poskim who understand our times to be the beginning of geula will mandate saying this beracha today.

29. ולכן לא היה מקום לברך ברכה זאת כלל עד הקמת מדינת ישראל. שאף אם נניח שניתן היה לבנות אותה תקופה של ראשית ההתישבות היהודית בא"י (עד הקמת המדינה) 'כבתי ישראל בישובם', הרי שהיתה הארץ תחת שלטון זר. אבל כאשר זכינו לשלטון ישראל בא"י, הרי ששלמו שני התנאים שלדעת מרן לפי שיטת רש"י ניתן לברך ברכה זאת. ומה שאויבינו מסביב עדיין מתנכלים לנו אין זה מעכב כלל. שדבר זה אין לו סוף עד שיבוא משיח צדקנו ... אבל בינתיים זיכנו ה' ואנו חיים בארצנו תחת שלטון ישראל, ועצם הישוב היהודי הוא 'תי ישראל בישובם' ... וניתן לברך ברכה זאת בשם ומלכות.

ר' חיים דוד הלוי, שו"ת עשה לך רב ח"ד סי' ה

R. Chaim David Halevy<sup>29</sup> ruled that the conditions necessary to say this beracha of geula have been satisfied by the establishment of the State of Israel.

23. When the Gemara says 'baruch' its intention is usually that the full beracha should be said - baruch ata Hashem Elokeynu Melech haolam matziv gyul almana.

24. Rabbeinu Yerucham has the girsa 'meishiv gevul almana'.

25. The most detailed analysis of the application of this beracha is R. Meir Barlai 2011 sefer *Matziv Gevul Almana*. Running to over 130 pages, with introductions and appendices, it is difficult to imagine a more comprehensive work on the topic. The sefer can be downloaded as a pdf at <https://hebrewbooks.org/47333> and as an online text at [https://he.wikisource.org/wiki/%D7%9E%D7%A6%D7%99%D7%91\\_%D7%92%D7%91%D7%95%D7%9C\\_%D7%90%D7%9C%D7%9E%D7%A0%D7%94](https://he.wikisource.org/wiki/%D7%9E%D7%A6%D7%99%D7%91_%D7%92%D7%91%D7%95%D7%9C_%D7%90%D7%9C%D7%9E%D7%A0%D7%94)

26. This account is by R. Hillel Rivlin of Shklov, who moved to Israel in 1809.

27. See Rabbeinu Manoach on Rambam hilchot Berachot 10:10.

28. We will see below however, that IS is included in the Shulchan Aruch, indicating that it does have application in our times.

29. R. Halevy was the Chief Rabbi of Rishon LeTzion (1951-1973) and then of Tel Aviv (1973-1988).

30. יש מצבים בהם פחד מברכה לבטלה נמשך מחסרון שלמות באמונה. ספקות בברכות - ספקות באמונה! ... מספר פעמים זכיתי להיות מוזמן בשוב חדש לאסיפה או לחגיגה. לכתחילה היה ראוי לברך מיד משום הידור מצוה - מכל מקום התעכבתי קצת ... ואז בירכתי בקול רם וברבים, בשם ומלכות, בשביל הפרסומא. והודעתי שמי שרוצה יכול לצאת ידי חובה בברכתי.

שיחות הרב צבי יהודה, ויקרא, עמוד 289

*R. Tzvi Yehuda Kook understood that reluctance to say this beracha over new settlements in Israel stemmed from a lack of emuna! He would make this beracha loudly and publicly when visiting a new yishuv so that all those listening could be yotzei.*

• The story is told of R. Mordechai Gimpel Yaffe (the uncle of R. Avraham Kook) who visited Eretz Yisrael in 1888. Although he was invited to stay in the Old Yishuv of Yerushalayim, he chose instead to stay in Yehud, near the newly established Yishuv of Petach Tikva. When he saw the new construction in Petach Tikva, he made the beracha 'Matziv Gvul Almana' with Shem U'Malchut!

## D2] APPROACH 2 - A BERACHA ON NEW SYNAGOGUES IN ISRAEL OR IN THE DIASPORA

31. **הרואה בתי כנסיות** של ישראל בישובן אומר ברוך מציב גבול אלמנה, בחורבן אומר ברוך דיין האמת.

רי"ף ברכות מג

*The girsa of the Rif refers not to houses but houses of prayer! Thus he understands that this beracha is made on the dedication of new shuls.*

32. הרי"ף פירש בתי כנסיות ..... ולא דוקא בנין בית המקדש קאמר דאם כן הוה ליה למימר 'הרואה בית המקדש' אלא אכל בתי ישראל קאמר כשהן בישוביהם אחר ימי אלמנותן בתקפן וזהו בבית שני ... ולא נהגו כן אלא דוקא בבתי כנסיות ...

פירוש המהרש"ל לטור מובא בב"ח אורח חיים סימן רכז

*The Maharshal writes that the custom was to make this beracha ONLY on rebuilt synagogues.*

33. (ז) **בתי ישראל וכו'**. כ"ל עיקר כרי"ף [מג:] דווקא צנתי כנסיות ... ונ"ל מסתימת הפוסקים דאין חילוק בין ארץ ישראל לחו"ל ובין זמן הכיית ובין שלא בזמן הכיית ...

אליה רבה סימן רכז

*Most poskim who follow the Rif's approach do not distinguish between synagogues within or outside Israel.<sup>30</sup>*

## D3] APPROACH 3 - A BERACHA FOR EXILE TO GIVE US SOME HOPE

34. הרואה בתי ישראל ביישובן **אפילו** בארץ ישראל מברך בא"י מציב גבול אלמנה. .... פ"י ברוך מעמידנו אפילו בשפלותינו. וכנסת ישראל היא היום כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים ועתיד לחזור ונוהגת אלמנות חיות וזש"ה (איכה א:א) היתה כאלמנה - לא אלמנה ממש.

ספר אבודרהם ברכת הראייה השבח וההודאה

*The Abudraham explains that this beracha is mainly focused on the exile and is made mostly in chu'! It expresses our comfort that, despite the ravages of galut, we are still able to restore somewhat the status of the widow<sup>31</sup> - Klal Yisrael.*

## D4] HALACHA - SHULCHAN ARUCH AND BEYOND

35. הרואה בתי ישראל בישובן, כגון בית שני, אומר: בא"י אלהינו מלך העולם מציב גבול אלמנה. בחורבן, אומר: ברוך דיין האמת.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רכז סעיף י

*The Shulchan Aruch appears to rule the position of Rashi, yet clearly understands that this beracha is applicable in our days.*

30. The Vilna Gaon explained (Sde Eliyahu on Berachot Vol 2 p412) that building synagogues outside Eretz Yisrael is also considered 'matziv gvul almana' since these synagogues will one day be rebuilt in Eretz Israel (Megilla 29a).

31. According to the Abudraham, the beracha implies that the status of widowhood is still ongoing.



36. (יד) בתי ישראל - פי' צתי עשירי ישראל שמיושבים בתוקף ובצורה כגון ציטוב צית שני [רש"י]. ואפשר דוקא צא"י וצומן צית שני קאמר אזל דצב"ז אפילו צא"י לא [צ"י]. ויש שמפרשים כונת רש"י דאפילו אם הם מיושבים עתה כמו בצית שני ג"כ מצרכין. והרי"ף פי' 'צתי ישראל ציטוב' - היינו צתי כנסיות שמתפללין בתוכן. וכן נהגו העולם שאין מצרכין על שארי צתים כ"א על צב"ז כשרואה אותה ציפיה וצתיקונה. וכתב צא"ר דאין חילוק בין א"י לחו"ל ואפילו צב"ז. ובפמ"ג מלמד דצב"ז טוב לצרך צרוך מליב גבול אלמנה צלא שם ומלכות:

משנה ברורה סימן רכז ס"ק יד

*The Mishna Berura cites the fundamental machloket in the Rishonim about the subject of this beracha. One view (Rabbeinu Chananel/Rashi/Rambam) is that it refers to the restoration of elegant housing in a Jewish Yishuv in Israel, as in the time of the Second Temple. On that, there is a subsidiary debate as to whether the beracha can be said only when the Temple is standing or even today. A second minority view (the Rif) is that this beracha is to be said on the rebuilding of large synagogues<sup>32</sup> (whether in Israel or chu'l). Again, there is a discussion as to whether it can be said with 'Shem u'Malchut'.*

- Many siddurim omit this beracha entirely.

37.

Upon seeing a destroyed synagogue:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִלְךְ הָעוֹלָם, דִּין הָאֵמֶת.

Upon seeing a destroyed synagogue that has been restored to its previous grandeur  
(many omit the words in parentheses):

בְּרוּךְ (אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִלְךְ הָעוֹלָם) מְצִיב גְּבוּל אֱלֻמְנָה.

- According to some poskim, since there is a doubt as to the application of the beracha, it should be said only in situations which fulfill all criteria - the building of large synagogues in the Jewish Yishuv in Eretz Yisrael.
- This is also a beracha of praise which depends on the 'renewal' of the feeling, and thus applies only if one has not experienced it in the last 30 days. As such, in theory, if one revisits a large synagogue in a rebuilt town in Israel after 30 days (such as the Great Synagogue in Yerushalayim) one could say this beracha. However, most poskim are reluctant to permit this, given the safek (mentioned in the Mishna Berura above) that the beracha may only apply if the Mikdash is built.
- Also, many poskim point out that we often no longer have the same feeling of excitement which would trigger the beracha. However, if the synagogue is new and generates great excitement and strong feelings (such as the Churva<sup>33</sup> or the new Tiferet Yisrael Synagogue being built in the Old City) the beracha would be applicable.
- Rav Melamed rules that a visitor from chu'l who has never seen the Jewish yishuvim in Israel can make the beracha the first time he comes to visit and sees them, but not every 30 days. However, an Israeli, who has grown up knowing these towns, may not make the beracha. However, for an entirely new Yishuv (or neighborhood?) in Israel, R. Melamed rules that one can make the beracha on the first visit, and then afterwards on future visits (more than 30 days apart) as long as one still feels the excitement and simcha.
- Rav Melamed also raises the question of whether one can make the beracha on yishuvim on the borders of Israel, which sometimes come under attack (such as rockets around Gaza or in the North), or on yishuvim in Yehuda and Shomron which are sometimes attacked or may even r'l be dismantled in the future. He brings the psak of R. Avraham Shapira that one MAY say the beracha in these cases since these Jewish settlements are far more secure<sup>34</sup> and peaceful than the Jewish villages in the galut over the centuries.
- Rav Melamed also rules that, since Jerusalem is the main focus of our aveilut and thus our simcha on rebuilding, one can say this beracha on seeing a new neighborhood of Yerushalayim.

32. The girsa of the Gemara cited by the Kol Bo (87) is של ישראל without the words בתי כנסיות ביישובן.

33. Rav Eliyashiv ruled to say the beracha on seeing the rebuilt Churva Synagogue.

34. Nevertheless, if a home has been slated for demolition, the beracha may not be made.

**APPENDIX - HALACHIC SUMMARY OF MATZIV GEVUL ALMANA<sup>35</sup>**

א. יש אומרים שברכה זו נוהגת בכל עת, וי"א שנוהגת רק בזמן הבית (סימן ד).

ב. בדעת הסוברים שהברכה נוהגת רק בזמן הבית יש אומרים שדי בשלטון ישראל, ויש אומרים שבעיני דוקא בית המקדש (סימן ד).

ג. יש אומרים שברכה זו נוהגת רק בא"י, ויש אומרים שנוהגת גם בחו"ל (סוף סימן ד).

ד. יש מי שאומר שבזמן הזה, שכל יהודי יכול לעלות לארץ ישראל ולבנות בה ביתו, לכו"ע אין הברכה נוהגת בחו"ל (סימן ד).

ה. יש מי שכתב שלסוברים שהברכה נוהגת רק בארץ ישראל, ניתן לברכה גם בגבולות עולי מצרים (סימן ט אות יא הערה 71 \*\*\*\*).

ו. יש אומרים שיש לברך ברכה זו רק על מקומות המיושבים בתוקפן ובכוחן, בלא שטן ובלא פגע, בשלוח השקט ועושר (סימן ז).

ז. יש אומרים שהברכה היא רק על בתי כנסיות, וי"א שהברכה היא על כל בתי ישראל (סימן ה).

ח. בדעת הסוברים שהברכה היא רק על בתי כנסיות, יש שכתבו לברך רק על בתי כנסיות שמתפללין בתוכם, ויש שלא הזכירו תנאי זה (סימן ה אות א).

ט. יש מי שכתב שבית גדולי ישראל נחשב כבית כנסת (סימן ה אות ב).

י. יש מי שאמר שבית ספר שלומדים בו תורה נחשב כבית מדרש וניתן לברך עליו (סימן ה אות א).

יא. יש מי שכתב ששכונה חדשה בארץ ישראל דינה כבית כנסת, ואין דבריו נראים (סימן ה הערה 7 \*\*\*\*).

יב. יש לברך גם על בית כנסת יחידי (סימן ז).

יג. בעת חנוכת בית כנסת יש לברך ברכה זו (סימן ח).

יד. יש מי שכתב שהברכה היא רק על מקומות שחרבו וחזרו ונתיישבו, ורוב הפוסקים לא הזכירו תנאי זה (מבוא אות ח).

טו. לסוברים שהברכה היא על כל בתי ישראל, יש שכתבו שיש לברך רק על בתי עשירי ישראל ובעלי צדקה המתנהגים ביראת השם, ויש חולקים (סימן ז).

טז. לסוברים שהברכה היא על כל בתי ישראל, יש להסתפק האם יש לברך על בתי ישראל שאין גרים בהם. ואם נימא שיש לברך, יש לעיין מה הדין כשהבית מושכר לגוי (סימן ה הערה 10 \*\*\*\*).

יז. יש לברך רק כשרואה בית מתוקן ביופיו. יש אומרים שהיינו בתים נאים, ויש אומרים שהיינו בתים המרהיבים ביופיים ובתיקונם (סימן ז).

יח. יש אומרים שאין לברך ברכה זו על ערים וותיקות שכבר נשתכח מהן שם אלמנות, ויש חולקים (מבוא אותיות ז-ח).

יט. על בתי רשעים אין לברך, ויש חולקים (סימן ו).

כ. ראה בית כנסת וברך עליו, ותוך שלושים יום ראהו שוב, אינו מברך. אך אם ראהו לאחר שלושים יום מברך שוב, ויש חולקים וסוברים שיש לברך רק על בית כנסת ביישוב שלא ראהו מעולם (סימן ב).

כא. ראה בית כנסת וברך עליו, ותוך שלושים יום ראה בית כנסת אחר, מברך עליו (סימן ב).

כב. ראה בית של גוי, ותוך שלושים יום קנאו יהודי, וראהו שוב, מברך עליו, אף שראהו תוך שלושים יום בעת שהיה ברשות הגוי (סימן ח הערה 4 \*\*\*\*).

35. The summary is taken from R. Barlai's 2011 sefer. The cross-references are to the sections of his book.